

NATURNYT

2/2018 - september

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller, 7700 Thisted

Foreningen har til formål at øge kendskabet til og interessen for naturen i Nordvestjylland.

Tidsskriftet *Naturnyt* udgives 3-4 gange årligt, og derudover udsendes medlemsskriftet *BFN-Nyt* med meddelelser og oplysninger om ekskursioner, foredrag, kurser m.m.

Kontingent 2018

Indmeldelse i foreningen kan ske ved indbetaling af kontingent på gironummer 6 58 67 24 eller bankoverførsel 1551 0006586724

Ordinære medlemmer	= kr. 230,00
Unge under 21 år	= kr. 100,00
Ekstraordinære medlemmer (fami- liemedlemmer, som ikke modtager materiale)	= kr. 50,00
Firmamedlem	= kr. 1.000,00

Glæd en naturven - tegn et gavemedlemskab

Du kan give et medlemskab af BFN ved at indbetale kontingentet, hvis du samtidig angiver både indbetalers og modtagers navn og adresse.

Naturnyt 2 : 2018

47. årgang

Oplag: 550 stk.
Tryk: Dantryk A/S, Hurup
Omslag: Kronstyr
Foto: Svend Bunk

ISSN 0903-4749, Copyright BFN

Redaktion af dette nummer:

- Jan Salmonsens, tlf. 97 97 51 48,
salmonsens@pc.dk
- Willy Mardal, tlf. 97 93 91 45,
willy@mardal.dk
- Elly Hansen, tlf. 29 46 75 53,
iegranlyst@mail.dk

Indholdet i bladets artikler er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens holdninger.

På foreningens hjemmeside kan du læse mere om BFN samt orientere dig om aktuelle arrangementer.

Adressen er

www.bfn-nyt.dk

Gamle årgange af NATURNYT

Årgang 1973-2002 (enkelte numre kan mangle) - samlet pris for alle, ca. 90, hæfter: 100 kr.
Årgang 2003-2008: 50 kr. pr. årgang
Årgang 2009-2013: 100 kr. pr. årgang
+ evt. forsendelse - Indbetaling kan ske på foreningens giro eller bankkonto.

Bidrag til Naturnyt

Redaktionen modtager meget gerne bidrag til bladet; artikler, fotos og tegninger, især vedrørende den nordvestjyske natur.

Deadline for de næste to numre:

Naturnyt nr. 3 : 2018: 1. november 2018

Naturnyt nr. 1 : 2019: 1. marts 2019

10 år med Nationalpark i Thy

Nationalpark Thy kunne den 22. august 2018 fejre sit 10 års jubilæum, og BFN vil gerne ønske tillykke med fødselsdagen. Flotte resultater er opnået i de 10 år, og de frivillige, rådet, bestyrelsen og de ansatte har lagt mange timer i at nå så vidt.

I Stenbjerg er der ved en kæmpe frivillig indsats skabt et lille besøgssted med mange besøgende, og ved indgangen til Nationalparken fra syd er der etableret en lille ubemandet udstilling på Agger Tange. Der er anlagt en fin cykelsti igennem den vestlige del af nationalparken, og den benyttes flittigt af de besøgende.

En række lokale virksomheder bl.a. indenfor turisme, fødevarer og gastronomi bakker op om nationalparken og bruger også brandet i deres markedsføring. Opmærksomheden om nationalparken og Thy er øget kolossalt, og det har kastet arbejdspladser af sig til en egn, som har hårdt brug for det.

Og hvad så med naturen? I 2013 kritiserede Rigsrevisionen de danske nationalparker for ikke at gøre nok for at beskytte og udvikle naturen, og andre har fremført, at pengene var blevet brugt til prestigeprojekter i nationalparkerne i stedet for at gavne naturen.

Foto: Elly Hansen.

Ser vi på, hvordan midlerne er brugt i Nationalpark Thy, så er der bestemt noget om snakken, selvom der også bliver brugt kræfter og penge til fordel for naturen. F.eks. støtter nationalparken monitorering af forskellige lokaliteter, og der arbejdes også med naturpleje og indførelse af naturlig hydrologi. Nationalparken har også finansieret en analyse af mulige projektområder, men selvom viljen til at forbedre naturen er til stede, så løber Nationalparken her ind i vanskeligheder.

EU's støtteregele begrænser indtil videre mulighederne for naturforbedring på private arealer, mens der på statens arealer, som jo er hovedparten af nationalparken, er der for få penge til naturgenopretning. Både på private og offentlige arealer er der brug for at skabe naturlig hydrologi ved tilkastning af grøfter, og der er med henvisning til den omtalte analyse behov for at skabe sammenhæng imellem de store klitheder af hensyn til udveksling imellem bestandene på klithederne.

Der er i løbet af de 10 år ryddet en del på statens arealer, men der er udsigt til, at dette ellers udmærkede arbejde nedprioriteres i den kommende driftsplan for Naturstyrelsen Thy. BFN har tidligere foreslået en effektiv zonerings, som friholder større arealer for besøgende.

Jeg besøgte Agger Tange den 21. august i år, og på den sydlige del af tangen var der besøgende badegæster med løs hund og kæmpe badedyr. Det hører bestemt ikke hjemme i ét af Danmarks bedste fugleområder.

Så vores lykønskning til nationalparken i anledning af 10 års fødselsdagen ledsages af et ønske om fremover at anvende en større del af ressourcerne på naturforbedring, og at der arbejdes på at beskytte sårbare lokaliteter bedre.

Poul Nystrup Christensen

10 år med Nationalpark Thy

Af Else Østergaard Andersen, leder af Nationalpark Thy

Onsdag den 22. august 2018 fejrede Nationalpark Thy rund fødselsdag. Jubilæumsåret giver selvfølgelig anledning til tanker om, hvilken betydning nationalparken har haft for naturen i Thy indtil nu – og i fremtiden. Jubilæumsåret er desuden året, hvor vi er gået i gang med at totalrestaurere Lodbjerg Fyr som en trædesten til naturen, og vi er på nippet til etableringen af et nationalparkcenter – alt sammen til gavn for oplevelser i nationalparkens storslåede natur.

Det hele startede for næsten 20 år siden, da OECD i 1999 evaluerede den danske naturfor-

valtning og konkluderede, at Danmark blandt andet manglede store, sammenhængende naturområder. Det førte til nedsættelse af Wilhjelmudvalget. Og som udvalgets arbejde skred frem, kom der fokus på Thy. På at skabe bedre levevilkår for de arter, der er afhængige af de internationalt betydningsfulde klit- og klithedelandskaber, næringsfattige søer og vådområder. Her 10 år efter udnævnelsen - og 10 miljøministre siden OECD's kritik - er det tid til refleksioner over naturens tilstand i Nationalpark Thy.

Nationalpark Thy rummer internationalt betydningsfulde klit- og klithedelandskaber med mere end 200 næringsfattige søer. Udpegningen til nationalpark skal blandt andet sikre, at de bevares og deres udbredelse og kvalitet styrkes. Dertil kommer, at der skal skabes bedre sammenhæng mellem nationalparkens klit- og klithedarealer. Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

Klitheden i Hanstholm Vildtreservat. Foto: Poul Holm Pedersen.

Viden og naturforvaltning går hånd i hånd

I forarbejdet til etableringen af nationalparkloven var forventningen, at det vil tage 20-30 år at gennemføre det arbejde, der skaber en anden natur. Og så tager det måske flere hundrede år, før naturen for alvor kvitterer. I denne sammenhæng er 10 år ingenting, og alligevel er der sket rigtig meget. Sammen med Naturstyrelsen Thy, Thisted Kommune, private lodsejere m.fl. er der skabt naturforbedringer på 1500 ha. Forbedringerne går især på at skabe større sammenhængende naturområder gennem rydning af nåletræer og lukning af grøfter.

Udover selve etableringen og lokalforankringen af nationalparken i Thy, har det første årti gjort os klogere på den særlige natur i området. I tæt samarbejde med studerende, forskere og andre fagfolk fra hele landet har undersøgelser af alt fra padder, krybdyr, insekter, mosser og laver til nationalparkens mere end 200 klitsøer

bidraget med værdifuld viden om nationalparkens natur. Og en landskabshistorisk GIS-analyse har gjort os klogere på, hvordan landskabet er blevet omformet af mennesket gennem de seneste godt 200 år. Med ekspertviden i bagagen har vi og vores samarbejdspartnere den bedste mulige baggrund for også fremover at forvalte nationalparkens natur.

Særligt står det klart, at de fugtige klitlavninger og næringsfattige vådområder rummer noget helt unikt. Her trives sjældne planter som klokkeensian og tvepibet lobelie. Her lyder de karakteristiske kiv-kiv fra tinksmøden. Og her yngler tranerne. Vi er også blevet vidende om, at det er vigtigt, at de sjældne dyr og planter skal kunne udveksle arvemateriale fra Agger til Hanstholm uden barrierer som fx plantager og grøfter. Derfor skal klitlavningerne i fremtiden hænge bedre sammen i et bælte på langs for at sikre de sårbare arter.

Ensiablåfugl er en sjælden og sårbar sommerfugl, hvis tilbageværende bestande i Danmark primært findes i Nationalpark Thy. Sommerfuglen er dog også her truet af, at levestederne er blevet fragmenterede blandt andet på grund af tilplantning og dræning. De fugtige klitlavninger, hvor ensiablåfuglen lever, rummer også andre sjældne dyr og planter. Nationalparken arbejder derfor på at binde levestederne bedre sammen i de kommende år. Foto: Jens Kristian Kjærgaard.

Udvidelse af levesteder for den sjældne ensiablåfugl

Nationalparken må ikke eje jord, og alle aftaler skal indgås på frivillig basis. Det har selvfølgelig betydning for, hvor hurtigt naturgenopretnings- og naturplejeprojekter kan gennemføres. Til gengæld sikrer det også opbakning og dialog mellem lodsejere og nationalparken.

Ny viden har fx vist, at ensiablåfuglen har det svært. Århundreders kamp mod naturen med dræning og tilplantning har medvirket til, at der nu kun er få og isolerede bestande af denne smukke – men sjældne – sommerfugl. Thy er blandt de vigtigste kerneområder for arten i Danmark, og i fællesskab med en privat lodsejer - og med støtte fra Den Danske Naturfond - begynder nu et projekt på Vestergaards jorder syd for Faddersbøl med at genskabe klithede på

en græsmark. Marken støder i dag op til klithede, og det bliver på alle måder et spændende og lærerigt projekt, som ensiablåfuglen forhåbentlig om 10-20 år kan høste frugterne af. Projektet bliver fulgt med interesse fra andre dele af landet, hvor den sjældne sommerfugl stadig findes i små, isolerede bestande.

Både bump på vejen og en mangfoldighed af initiativer

Det er sjældent bare lige. De sidste par år er der arbejdet på et større projekt ved Grønslets Rende, hvor der skal lukkes ca. 6 kilometer grøfter og landbrugsjord skal tages ud af drift for at få genskabt den naturlige vandstand og give mere sammenhængende klithedenatur. Det samlede projekt på ca. 100 ha er dog – trods lodsejernes frivillige opbakning – udfordret af en EU-regel

om størrelsen af den økonomiske kompensati-
on, som en dansk nationalpark må give til en
landmand. Det problem håber vi snart bliver
løst, så vi kan komme videre med at skabe bed-
re og mere natur.

Vores arbejde med naturen i nationalparken har
dog også vist, at naturpleje ikke kan gøres op i
kroner og ører. I Lyngby har private lodsejere
ryddet bjergfyrrer, at det blev klart for dem,
at klitheden er noget værdifuldt og særligt. I
Vangså er private lodsejere gået sammen i kam-
pen mod rynket rose. I foråret samledes op mod
hundrede mennesker i silende regn og rusk for
at lave insektbo og høre om vild natur på som-
merhusgrunde.

Sidst, men ikke mindst, er mere end 100 men-
nesker engageret i naturen som frivillige i Nati-
onalpark Thy. Her vogtes stier, ryddes gravhøje,
passes på sårbare planter og deles begejstring
om natur og kulturhistorie til nær og fjern. Og
her opdages hidtil ukendte arter af både myg

og flagermus i Thy. Og Thisted Kommune, Na-
turstyrelsen Thy, private lodsejere og mange
andre er med i at udveksle viden, økonomi og
arbejdskraft i fælles projekter for at genskabe
mere af den vilde og oprindelige natur i Nati-
onalpark Thy.

En begejstring og et engagement og en øjen-
åbner for den særlige natur i Thy, som udnæv-
nelsen af nationalparken har været med til at
skabe.

*Forfatterens kontaktoplysninger:
eloes@danmarksnationalparker.dk*

Afbrænding af klitheden. Vangså Hede. Foto: Poul Holm Pedersen.

Sjælden star på Lodbjerg Klithede

Af Nikolaj Voldum Ahlburg – kandidatstuderende ved Århus Universitet

Grenet Star *Carex Chordorrhiza* blev i sommeren 2018 fundet på Lodbjerg Klithede i TBU-distrikt 7. Det er et opsigtsvækkende fund, da Grenet Star aldrig tidligere er blevet fundet i distriktet, og da planten i dag kun kendes fra to lokaliteter på Sjælland, Lyngby Åmose og Ryget, som begge er beliggende i TBU-distrikt 45a.

Arten er tidligere registreret i Jylland i TBU-distrikterne 1, 6 (nærmere bestemt Hanstholm Vildtreservatet) og 17, men fund af arten er ikke blevet gjort her siden 1980. Grenet Star er ved den seneste rødlistevurdering henført til kategorien kritisk truet, og det er således glædeligt at kunne notere Lodbjerg Klithede på listen over kendte lokaliteter for arten.

Fundet blev gjort i forbindelse med feltarbejdet til mit biologiske speciale, hvor jeg forsøger at identificere og kortlægge forskellige plantesamfund i klitlavningerne ved Lodbjerg Fyr. Grenet Star blev kun fundet i ét plot under hele mit feltarbejde, der strakte sig over et klitområde fra Lodbjerg Fyr til Lyngby, omkring 4 km, der omfatter mere end 50 tilfældigt placerede plots i klitlavningerne i området. Der er altså tale om en ganske lille, lokal population, som ud fra min viden kun findes på et par enkelte spagnumtuer i denne ene klitlavning. Det var derfor lidt af et lykketræf, at jeg blev den heldige finder.

Det kan vel næppe siges, at Grenet Star er en nøgleart i den danske flora, ej heller bidrager arten umiddelbart med vigtige økosystemydelser, set fra et menneskeligt synspunkt. Fundet er dog alligevel af stor betydning, da biologisk mangfoldighed og naturen i sig selv har en egenverdi og en berettigelse, der går udover menneskers behov.

*Forfatterens kontaktoplysninger:
nikolajahlburg@gmail.com*

Første fund af Grenet Star på Lodbjerg Klithede. Foto: J.C. Schou.

Artiklen er udarbejdet i samarbejde med Nationalpark Thy. Nikolaj Voldum Ahlburg har af nationalparkfonden fået dækket udgifter til transport og overnatning i forbindelse med feltarbejdet. Forskere, studerende og andre, der arbejder med undersøgelser af relevans for nationalparkens virke, har alle mulighed for at få dækket udgifter til transport og overnatning i forbindelse med feltarbejde i Nationalpark Thy. Henvendelse til thy@danmarksnationalparker.dk

Den Danske Naturfond støtter græsningsprojekt nær Thisted

Af Jeppe Pilgaard, Natursagsbehandler hos Thisted Kommune

Den danske Naturfond yder støtte til private projekter, som bidrager til at skabe mere natur. I år har der været en pulje på 10 millioner kroner, som er gået til 15 forskellige projekter fordelt rundt i landet.

En af ansøgerne var Morten Kirk fra ”Tovsgaard” ved Skinnerup. Han har søgt Den danske Naturfond om 243.125 kr. til at hegne og lave naturpleje samt rekreative tiltag på et 8,5 ha stort areal, hvoraf ca. 5 ha er landbrugsare-

al. Midlerne søges hjem af Morten Kirk, men det samlede areal, der skal hegnes, ejes ud over af Morten Kirk af Jens Jørgen Søgaard og Lars Munk Gravesen, som er gået positivt ind i projektet.

Thisted Kommune har som projektpartner bidraget med 50.000 kr. til projektet, og den 29. juni 2018 blev det offentliggjort, at Den danske Naturfond gerne ville støtte projektet. Der er altså et samlet budget på 293.125 kr.

Sammenkobling med hegning ved Tingstrup Sø.

Projektbeskrivelse

På arealet vil der i løbet 2019 blive etableret græsning og lavet to søer til fordel for Stor Vandsalamander. Desuden vil der blive udformet en trampesti til fordel for borgerne i Thisted. Langs trampestien bliver der opstillet skilte, som informerer om projektet og om den natur, projektet tilstræber at pleje.

Hegningen samt trampestien vil blive koblet sammen med Thisted Kommunes ”Tingstrup Sø-Projekt”, så hele arealet fra Over Engen og ud til omfartsvejen vil blive én stor hegning på ca. 27 ha, hvor der vil være en trampesti gennem hele området. For at sammenkoblingen mellem de to hegninger kan lade sig gøre, kræver det, at der bliver etableret færreste på Vadestedet, hvilket også er begrundelsen for det relativt høje budget.

På sigt er der et håb om at få etab-

*Projektoversigt. Rød er hegnslinje, blå er søer, gul er låger, sort er færister og lilla er trampesti.
Foto: Jeppe Pilgaard, Thisted Kommune.*

leret et græsningslaug, hvor familier i Thisted kan hjælpe til med at passe kreaturerne for på den måde at skabe en god formidling om både landbrug og natur til hele familien.

Tankerne bag

Morten Kirk havde i en længere periode gået med tanker om at lave noget på det pågældende areal, som kunne komme borgerne i Thisted til gode. Da de øvrige lodsejere var med på ideen, kontaktede han Thisted Kommune for at høre om mulighederne for at skabe et bynært naturareal med rekreative muligheder. I en fælles dialog kom man frem til, at afgræsning af ådalen, etablering af et par lavvandede søer og en trampesti med tilhørende formidling ville være en løsning, som både tilgodeså naturen og de rekreative interesser.

Da projektet var i god tråd med Thisted Kommunes overordnede planlægning, som ønsker at

styrke forbindelsen mellem Nationalpark Thy og Thisted by, og da det lokale Naturråd har peget på dette areal for at skabe en forbindelse fra byen og ud mod nationalparken, besluttede Thisted Kommune at støtte projektet med 50.000 kr. samt hjælp til at formidle projektet.

Trampestien kommer til at føre ud til en cykelsti, som fører videre under omfartsvejen og ud til Baun Plantage, hvorfra der er nem adgang til nationalparken. På denne måde kommer Thisted By tættere på nationalparken, og forhåbentlig vil borgerne i Thisted få et større incitament til at besøge nationalparkens storslåede natur og få en god oplevelse på vejen.

*Forfatterens adresse:
Thisted Kommune
Landbrug og Natur
Kirkevej 9, 7760 Hurup*

Par fra Mors fik BFN's Naturpris

Tekst og foto: Lars Smith

På generalforsamlingen i BFN den 24. marts tildelte foreningen BFN's Naturpris 2018 til Inger og Jørgen Saaby fra Sundby Mors.

Formand Poul Nystrup Christensen begrundede beslutningen om at hædre parret med prisen således: "Parret Inger og Jørgen Saaby har udført et kæmpe arbejde for at beskytte de enestående landskaber på Mors mod ødelæggelse ved molergravning. Mosebjerget og Stærhøj er et stort sammenhængende kystnært bakkeland i national, bevaringsværdig klasse, som uopretteligt ville blive ødelagt ved opgravning af moler.

BFN værdsætter den betydning, som Inger og Jørgen Saabys vedholdende indsats har haft for bevarelsen af disse enestående nordvestjyske landskaber."

Prismodtagerne var selv forhindret i at deltage i generalforsamlingen, så Lars Smith kørte forbi Sundby med diplommet og en boggave.

*Forfatterens adresse:
Højrisvej2
7900 Nykøbing Mors
hajrisvej2@gmail.com*

BFN's Naturprismodtagere Inger og Jørgen Saaby. Foto: Lars Smith.

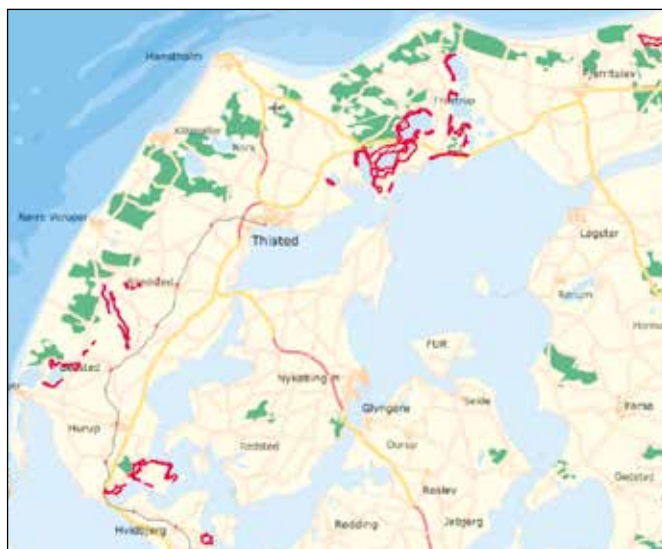
Pleje af rigkær og kildevæld i Nordvestjylland

Af Elsemarie Kragh Nielsen

Våde naturområder i Nordvestjylland indgår i et stort naturprojekt RigKilde-LIFE.

Thisted Kommune, Jammerbugt Kommune og Struer Kommune deltager sammen med andre kommuner på Sjælland samt Naturstyrelsen Fyn i et EU-finansieret naturplejeprojekt. Formålet er at genskabe og pleje sårbar natur. Naturtyperne rigkær og kildevæld er i perioden 2015-2020 under særlig bevågning i det nordvestjyske.

Oversigtskort over de områder der indgår i RigKilde-Life projektet i Nordvestjylland i perioden 2015-2020.

Kilde: Thisted Kommune.

I den danske natur gemmer der sig små oaser. Her pibler grundvandet frem, mens sommerfuglene flakser rundt og orkidéerne blomstrer. Projektet RigKilde-LIFE arbejder i Nordvestjyllands dyrebare oaser med naturtyperne rigkær og kildevæld, der er blandt Danmarks mest artsrige naturområder.

Desværre bliver der længere og længere mellem oaserne, og naturen trives ikke altid. Rigkær og kildevæld er truede, fordi der er drænet, der mangler drift (eksempelvis afgræsning), eller fordi der er for mange næringsstoffer. På sigt kan de små og sjældne plantearter ikke klare sig i konkurrencen mod de høje og almindeligere arter, og naturtyperne vil forsvinde.

Rigkær og kildevæld er også truede på europæisk plan, så kommunerne og staten skal forsøge at bevare og udvide områderne indenfor Danmarks Natura 2000-områder.

Dialog med lodsejere

Kommunerne er gået i gang med dialog med lodsejerne, hvor den særlige natur findes. Der er igangsat botaniske og hydrologiske undersøgelser, for at vi kan tilrettelægge den bedst mulige pleje til gavn for både lodsejere og naturtyperne. I samarbejde med lodsejerne udarbejder kommunerne forslag til naturpleje. Mange lodsejere har siden projektets begyndelse givet positive tilbagemeldinger på at deltage i undersøgelser og i præsentationen af naturplejeforslag.

*Udstyr til mikropleje af naturområder der kan lånes gratis af Thisted Kommune.
Foto: Bertel Bolt.*

Naturpleje

Nogle af de forslag, der laves sammen med lodsejerne, er etablering af hensigtsmæssige vandstande, eksempelvis ved at ændre eller ved at sløjfe grøfter og dræn, rydde tagrørsbevoksninger og pilekrat, etablere afgræsninger med kreaturer eller opsætte hegn og dermed sikre langsigtet naturpleje. Endelig er der også mulighed for lokal jordfordeling, der skaber større sammenhængende områder.

Du kan også være med

Hvis du er med i en gruppe, en forening eller et naturplejelaug, der vil gøre en lokal mikro-ple-

*Borgere fra Bedsted deltager i rydning af stisystem. Arrangeret af Bedsted Byfornyelse august 2018.
Foto: Erling Jensen, Bedsted.*

jeindsats på særligt følsomme områder kan du låne naturplejegerj.

Hvis du selv har kreaturer eller andre græssende dyr - eller er med i et græsningslaug, som overvejer nye græsningsmuligheder - kan projektet formidle kontakter.

*Du kan hjælpe med at rydde værdifulde naturområder for opvækst af pil og buske. Udstyr udlånes gratis af Thisted Kommune.
Foto: Bertel Bolt.*

Lån en trailer og plej din natur

Lodsejere, borgere, foreninger og institutioner har nu lettere ved at være med til at passe på vores værdifulde natur. Som del af RigKilde-LIFE projektet har Thisted Kommune fået en naturplejetrailer. Traileren udlånes gratis til alle, der vil give en hånd med til at bevare de små lokale oaser med den rige natur.

Traileren er pakket med motorsav, buskrydder og andet udstyr, der er beregnet til naturpleje.

Med den nye naturplejetrailer er det muligt på frivillig-, forenings- og privat basis at låne udstyr til at rydde for især pil og tagrør, der forhindrer lyset i at trænge ned og sikre det unikke plante- og dyreliv, der er kendetegnende for de sårbare områder.

*Naturplejetrailer ud-lånes gratis af Thisted Kommune. Motorsav og buskrydder med tilhørende sikkerhedsudstyr, leer, ørneneb, river m.m.
Foto: Elsemarie Kragh Nielsen.*

Du kan booke traileren ved at ringe til Elsemarie Kragh Nielsen på telefon: 21 47 99 75 eller på e-mail: emkn@thisted.dk.

Læs meget mere om, hvad der sker i projektområderne, og hvilke aktiviteter du kan følge eller deltage i på hjemmesiden www.rigkildelife.dk

Vil du gerne tale med en medarbejder om et konkret areal eller mikroleje kan du kontakte følgende:

Jammerbugt Kommune:

Lien med Underlien: Allan Eskesen T: 72577203 – E: als@jammerbugt.dk.

Thisted Kommune:

Vejlerne: Elsemarie Kragh Nielsen T: 21479975 – E: emkn@thisted.dk.

Hvidbjerg Å og Ørum Sø: Marie Paarup Thomsen T: 99172255 – E: mpt@thisted.dk

Dover Kil, Boddum og Skibsted Fjord: Mathilde Boesen T: 99172227 – E: mbo@thisted.dk

Struer Kommune: Tina Charlotte Moustgaard Pedersen T: 96848457 E: tcmp@struer.dk

Projektet er et samarbejde mellem Thisted, Jammerbugt, Struer, Faxe, Furesø, Høje-Taastrup, Egedal, Rudersdal og Allerød Kommuner samt Naturstyrelsen Fyn og løber i perioden 2015-2020. Projektet er støttet af EU's tilskudsordning LIFE+ Nature og 15. juni Fonden samt Miljøstyrelsen.

Er jeg en svane – eller er jeg en gås?

Tekst og foto: Elly Hansen

Mellem Hassing og Villerslev i Sydthy ligger Villerslev Mose. En naturperle, som er skabt og ejet af ægteparret Anni og Thorvald Thomasen. Mosen har et meget rigt og varieret dyreliv og fugleliv. De to naturskivere følger på nærmeste hold med i, hvad der sker derude.

Mosen har de fleste år haft et eller to par ynglende Knopsvaner. De har deres reder i søens vestlige og fjerneste ende og præsenterer først ungerne, når de har en anelig størrelse. Sådan var det også i år. Det første svanepar dukkede op med ikke mindre end ni unger. Nogen tid efter kom svanepar nr. to. De havde kun to unger med. Og de lignede absolut ikke svaneunger. Til Anni og Thorvalds store forbløffelse var de to unger ikke svaneunger, men gæslinger.

Svanerne passer godt på deres unger og det ser ud, som om de er helt overbeviste om, at de er svaneunger.

Hvad der er sket, kan vi jo kun gætte på. Har svaneparret adopteret de to gæslinger fra en gåsefamilie? Har de stjålet en gåsrede, mens gæssene har været væk fra reden? – eller har gåsen lagt æg i svanereden? Vi ved det ikke.

Jeg vil derfor blot lade billederne tale.

*Forfatterens adresse:
Kystvejen 75
Svankær, 7755 Bedsted
iegranlyst@mail.dk*

Teutonisk Gøgeurt

Tekst og foto: Knud Knudsen

I de kystnære næringsfattige klitlavninger og hedemoser langs Jammerbugten vokser den lokale endemiske orkidé Thy-Gøgeurt *Dactylorhiza majalis* subsp. *calcifugiens*. Thy-Gøgeurt er en af flere tetraploide gøgeurter, som er opstået via en krydsning mellem Kødfarvet Gøgeurt *Dactylorhiza incarnata* subsp. *incarnata* og Plettet Gøgeurt *Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata* eller Skov-Gøgeurt *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii*. I alle tilfælde er det Kødfarvet Gøgeurt, der fungerer som hanlig forældrepart. Thy-Gøgeurt er sammen med dens nære slægtning Mos-Gøgeurt *Dactylorhiza majalis* subsp. *sphagnicola* opstået som en hybrid mellem Kødfarvet Gøgeurt og Plettet Gøgeurt, hvor Plettet Gøgeurt er den hunlige forældrepart.

Tetraploide hybrider

Under normale forhold vil krydsninger mellem to arter være sterile, fordi forskellen mellem det genetiske materiale, leveret af henholdsvis den hunlige og den hanlige forældrepart, er for stor. I sjældne tilfælde kan der imidlertid ske en fordobling af hybridens kromosomtallet, således at hver celle ikke rummer blot ét men to kromosomsæt fra hver forældrepart. I så tilfælde kan alle cellens kromosomer ordnes i fuldkomment matchende par, og når det er tilfældet, kan planten danne velfungerende kønsceller og dermed blive fuldt ud lige så biologisk velfungerende som forældrearterne (Pedersen, 2010).

I forbindelse med mine registreringer af Thy-Gøgeurt har jeg konstateret, at forældrearterne mange gange ikke

er tilstede på lokaliteterne. Hyppigst træffes Thy-Gøgeurt sammen med Plettet Gøgeurt. Jeg har kun kendskab til en lokalitet, hvor både Thy-Gøgeurt og Kødfarvet Gøgeurt optræder på samme lokalitet. Det drejer sig om området ved Vullum Sø, hvor der foruden de næsten 500 eksemplarer af Thy-Gøgeurt i 2018 optrådte et færre antal eksemplarer af Kødfarvet Gøgeurt samt et større antal eksemplarer af Plettet Gøgeurt. Ovenstående skyldes forment-

*Teutonisk Gøgeurt med hele 31 blomsterskud i buketter.
Nissekær 17.06.2018.*

ligt, at Kødfarvet Gøgeurt kræver bedre jordbundsforhold end Thy-Gøgeurt, mens Plettet Gøgeurt har nogenlunde de samme krav til jordbundsforholdene som Thy-Gøgeurt.

Teutonisk Gøgeurt

For at gøre det endnu mere indviklet så sker det af og til, at der forekommer tilbagekrydsninger mellem Thy-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt. Denne tilbagekrydsning har jeg valgt at kalde Teutonisk Gøgeurt *Dactylorhiza majalis subsp. calcifugiens* X *Dactylorhiza maculata subsp. maculata* eller *Dactylorhiza x teutonia*. Teutonisk Gøgeurt har jeg indtil videre fundet på følgende lokaliteter: Nissekær, Vullum Sø, Myrupgård og Abildhave. Hyppigst forekommende er tilbagekrydsningen på lokaliteterne Nissekær og Vullum Sø, hvor antallet af Thy-Gøgeurt også er størst.

Tilbagekrydsningen har røde blomster og plettede blade. Den kan til tider være svær at skelne fra lidt atypiske eksemplarer af Plettet Gøgeurt, men kan mange gange kendes på, at der er tale om mere kraftige planter, hvor læbens sløjfemønster mere eller mindre er opløst i prikker og med de typisk lidt hængende sepaler (bægerblade), som vi kender det fra Thy-Gøgeurt.

Jeg har i flere år fulgt en klon af Teutonisk Gøgeurt i Nissekær, hvor der fra år til år er blevet flere og flere blomsterskud, således er antallet af blomsterskud er gået fra 5 i 2012 til hele 31 blomsteraks i 2018. Forøgelsen af antal blomsterskud sker her formentlig ikke ved frøformering, men ved at den oprindelige plante danner nye rodknolde, og denne udvikling er så fortsat med et større antal blomsterskud fra år til år.

Teutonisk Gøgeurt kan i en af sine mange former minde om Prikklæbet Gøgeurt. Vullum Sø 05.07.2018.

Denne forøgelse med tætstillede blomsterskud kan også af og til ses hos Purpur-Gøgeurt *Dactylorhiza majalis subsp. purpurella*.

Ved Vullum Sø sås i 2018 flere flotte eksemplarer af Teutonisk Gøgeurt med plettet læbe, som minder stærkt om en anden tetraploid hybrid Prikklæbet Gøgeurt *Dactylorhiza majalis subsp. integrata*, men denne har i sin hovedform ikke plettede blade, som vi ser det hos Teutonisk Gøgeurt.

Hybrid med Purpur-Gøgeurt

På lokaliteter, hvor Purpur-Gøgeurt vokser sammen med Plettet Gøgeurt kan man også være heldig at finde krydsningen *Dactylorhiza majalis* subsp. *purpurella* x *Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata*. Denne krydsning er flere gange blev forvekslet med den plettede varietet af Priklæbet Gøgeurt, som nogle gange optræder under navnet Panter-Gøgeurt eller som Ringpletet Gøgeurt *Dactylorhiza majalis* subsp. *integrata* var. *junialis*. Forvekslingen opstår, fordi krydsningen mellem Purpur-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt også forekommer med ringformede plamager på bladene.

I Nordjylland optræder en anden varietet af Purpur-Gøgeurt, som benævnes Vendsyssel-Gøgeurt *Dactylorhiza majalis* subsp. *purpurella* var. *cambrensis*. Denne varietet kan også forveksles med hybrid mellem Purpur-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt. Vendsyssel-Gøgeurt kan dog altid kendes på at den har plettede frugtknuder, det har krydsningen mellem Purpur-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt aldrig.

Hybriden mellem Purpur-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt kan blandt andet ses flere steder langs kysten mellem Bulbjerg og Svinkløv.

Hybriden mellem Purpur-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt fra området under Valbjerg.

Forfatterens adresse:

Stenbjerg Kirke Vej 28

7752 Snedsted

knud.knudsen@knudsen.mail.dk

Litteratur:

Pedersen, H. Æ. & N. Faurholt, 2010: Danmarks vilde orkidéer. Gyldendal

En weekend med ringmærkning af fugle på ”Naturfonden Myrupgaard”

Af Willy Mardal

I den forlængede weekend torsdag den 30. august – søndag den 2. september 2018 samledes en lille flok medlemmer af Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe på ”Myrupgaard”, som er det naturlige mødested i ”Naturfonden Myrupgaard”, og som er et 50 hektar stort fondsejet område, der på alle sider er omgivet af den statslige Lild Klitplantage.

Deltagerne i hele perioden var Arne Urvang (projektleder), Poul Nystrup Christensen med ægtefælle, Karen Luise Rindom, Børge Petersen, samt Willy Mardal med ægtefælle, Kirsten Alrø. Herudover deltog Einar Flensted-Jensen fra Vendsyssel i hele perioden.

I en del af tiden deltog Carsten Schultz med ægtefælle, Birgit Schultz, samt Johan Funder Castenschiold. Herudover deltog naturfondens daglige ledelse Knud-Allan Knudsen med ægtefælle, Nanna Gad, med løsnings af forskellige vigtige logistiske opgaver de første dage. I alt deltog der 12 personer i projektet.

Myrupgaards natur

I modsætning til den omgivende statsskovs tætte høje bevoksning af nåletræer og lidt løvtræer, er naturfondens arealer åbne med spredte lavere træer og buske. Jordene er sandede, og de dominerende vækster er græsser og lyng. Området er nogle steder omgivet af nogle nu delvist sløjfede afvandingskanaler. Enkelte steder er der nogle mindre vandhuller, og et enkelt sted er der foretaget ”skrab” for at skabe en lavning i terrænet for på sigt at skabe en hedemose, som i muligt omfang kan tiltrække Strandtudser.

I disse år foretages der pleje af naturen med bl.a. nyplantninger af løvtræer, ligesom der bevidst fjernes små vildtvoksende nåletræer i den hensigt at forebygge en uønsket tilgroning af området. Landbrugsdelen på 16 hektar er omlagt til økologi.

Der er et enestående dyreliv i området, hvor man ofte kan se græssende rådyr, dådyr og kronstyr, som kommer ud fra statsskoven. Der forekommer også enkelte flagermus over de fugtige dele. Ynglefuglearterne omfatter bl.a.

Ringmærkning af en ung Løvsanger, der er på træk til det sydlige Afrika. Der var - lidt uventet - mange Løvsangere i disse sene augustdage.

Foto: Karen Louise Rindom.

Natravne, Sanglærker, Tornsangere, Bynkefugle og Rødrygget Tornskade. Tranerne fouragerer ofte på markerne og har gjort yngleforsøg. Der er et interessant og rigt insektliv, som i disse år er ved at blive undersøgt.

Travlhed uden for Myrupgaard. Ved bordet sidder fra venstre, Børge Petersen og Willy Mardal. Med ryggen til står Einar Flensted-Jensen. Bemærk fugleposerne ved bordenden. Foto: Karen Louise Rindom.

På Myrupgaards arealer vokser der nogle steder mange Klokke-Ensian og Thy-Gøgeurt. Da sidstnævnte er en endemisk art for Thy, optælles planterne hvert år. I 2015 var der 207 planter, i 2016 198, i 2017 255 og i 2018 257 planter, hvilke udgør ca. 10% af det samlede antal i Thy.

Som en del af Myrupgaard er der opført en nyere bygning, en ”staklade”, som rummer en ynglebestand på op til 10 par Landsvaler.

Ringmærkningsprojekter på Naturfonden Myrupgaard

Arne Urvang anvender meget Myrupgaards arealer til ringmærkning af fugle især i træktiderne. I visse år om efteråret kan der forekomme fuglearter – invasionsarter – i større antal. Det kan være Fuglekonger, Gråsiskener og i nogen omfang Hvidsiskener. Arne Urvangs indsats i disse efterår har samlet givet store resultater in-

den for ringmærkning af fugle, og det er i fuld overensstemmelse med naturfondens fundats.

Arne Urvang har tidligere også arrangeret fælles ringmærkninger i weekender i april måned på Myrupgaard i den hensigt at fange og ringmærke Ringdrosler, som her forekommer i pænt antal på forårstrækket, og som er ringmærket i Danmark i et beskedent antal, men da vejret i april måned kan være meget ustadigt, har resultaterne været meget svingende, og han har derfor besluttet at arrangere og gennemføre fælles fangster i forlængede weekends omkring 1. september, hvor sjældne arter som f.eks. Høgesanger kan forekomme.

Resultatet af de fælles anstrengelser i perioden torsdag den 30. august – søndag den 2. september 2018 blev meget tilfredsstillende, om end Høgesangeren udeblev i år.

Det var følgende:

<i>Stor Flagspætte</i>	4
<i>Landsvale</i>	70 – heraf 1 med norsk ring
<i>Skovpiber</i>	11
<i>Engpiber</i>	9
<i>Gærdesmutte</i>	3
<i>Jernspurv</i>	54
<i>Rødhals</i>	11
<i>Rødstjert</i>	11
<i>Bynkefugl</i>	1
<i>Stenpikker</i>	6
<i>Solsort</i>	2
<i>Sangdrossel</i>	15
<i>Rørsanger</i>	1
<i>Gærdesanger</i>	3
<i>Tornsanger</i>	17
<i>Havesanger</i>	1
<i>Munk</i>	12
<i>Gransanger</i>	6
<i>Løvsanger</i>	35
<i>Fuglekonge</i>	20
<i>Grå Fluesnapper</i>	1
<i>Broget Fluesnapper</i>	1
<i>Topmejse</i>	10 – heraf 1 med ældre dansk ring fra samme lokalitet
<i>Sortmejse</i>	9
<i>Blåmejse</i>	3
<i>Musvit</i>	2
<i>Stillits</i>	2
<i>Tornirisk</i>	3
<i>Gulspurv</i>	1
<i>I alt fordelt på</i>	324 fugle 29 arter

Der blev kun anvendt ca. 10 spejlnet. Ved hvert net blev der afspillet lokkelyd for i muligt omfang at tiltrække bestemte fuglearter.

De 4 Store Flagspætter var alle ungfugle og tilhørte måske samme kuld.

En ungfugl af Stor Flagspætte, som formentlig er kuldsøskende med de tre øvrige, der blev fanget i perioden. Foto: Karen Louise Rindom.

Årsagen til fangsten af de mange Landsvaler – langt de fleste var ungfugle fra i år – skyldtes, at tidspunktet var optimalt for trækket gennem Danmark af skandinaviske fugle. Derfor var det ikke overraskende at genfange en norsk ringmærket Landsvale.

Weekenden var i øvrigt i den optimale periode for fangster af følgende trækfuglearter: Jernspurv, Sangdrossel og Tornsanger. De forholdsvis mange ringmærkede Løvsangere på det ret

Projektleder Arne Urvang, der har markeret sig som en af de dygtige og mest produktive ringmærkere i Danmark. Foto: Karen Louise Rindom.

gode og bemærkelsesværdige resultater i årene 2015-2017:

År	Antal ringmærkede fugle	Antal ringmærkede arter
2015	2.615	57
2016	3.870	58
2017	2.202	49
I alt	8.687	

Forfatterens adresse:
 Legindvej 102, Sønderhå
 7752 Snedsted
willy@mardal.dk

sene tidspunkt tyder på, at arten har haft en god ynglesæson i Nordeuropa.

Arne Urvangs samlede ringmærkninger i de senere år

Arne Urvang har tilbragt megen tid på Myrupgaard i fuglenes træktider, og han har opnået

Intet overlades til tilfældighederne! Der drøftes kendetegn på Rørsanger og Kærsanger. Lokaltiteten er især atypisk for førstnævnte, men på trækket kan alt ske. Fuglen blev bestemt til en Rørsanger. Foto: Karen Louise Rindom.

Blomstersiv - en ny art i den nordvestjyske natur

Tekst og foto: Knud Knudsen

Sommeren 2018 har budt på to meget fine fund af sjældne planter i Thy. Det første fund var Grenet Star *Carex chordorrhiza* – som man kan læse om i en anden artikel i dette nummer af Naturnyt. Det andet fund er gjort af fire østjyske botanikere: John Brandbyge, Bent Vad Odgård, Torben Gang Rasmussen og Jens Muff Hansen. I forbindelse med en weekendtur til Thy fandt de Blomstersiv *Scheuchzeria palustris* på en af hængesækkene i Næstrup Skov sydvest for Thisted.

Blomstersiv i hængesækken på Landtingsig, Næstrup Skov 05.09.2018.

Blomstersiv er vurderet som sårbar på rødlisten fra 2010 over truede planter i Danmark, hvor den ikke har mange voksesteder. I forbindelse med Atlas Flora Danica-projektet blev Blomstersiv fundet i 7 ruder. I bogen om Flora Atlas Danica er kortet suppleret med 2 ruder med oplysninger, taget fra net portalen Fugle og Natur. Kortet udviser således 9 ruder med forekomst af Blomstersiv – fordelt med 5 ruder i Jylland, 1 rude på Fyn og 3 ruder på Sjælland. Blomstersiv er aldrig tidligere registreret i Nordvestjylland. Tidligere var Blomstersiv mere udbredt i Danmark selv om den aldrig har været almindelig her i landet. Blomstersiv er således gennem de seneste 50 år gået en del

tilbage og er især forsvundet fra voksesteder på Sjælland (Hartvig 2015).

Blomstersiv vokser i den våde del af hængesækken af Sphagnum (tørvemos), som findes i lavninger i højmoser og langs bredden af næringsfattige søer, der er ved at gro til. Planten har krybende jordstængel, hvorfra der skyder blomsterstængler op med smalle linjeformede blade og en uanselig klase af grønlig blomster i spidsen. Til gengæld er den nemmere at spotte, når den er i frugt, idet hver blomst i klassen danner en flerfoldsfrugt med opblæste, tofrøede, 5 - 6 mm lange bælgkapsler. Som regel er det disse bælgkapsler, som er årsagen til, at man spotter planten på dens voksested.

Man spotter nemmest Blomstersiv på de karakteristiske bælgkapsler.

Liden Blærerod er en af karakterarterne for de åbne vandflader i hedmoser under tilgroning.

I Næstrup Skov vokser Blomstersiv på den nordligste af de to store hængesække i skoven. Hængesækken er her knapt så etableret som den sydlige hængesæk, hvor man uden den store risiko kan bevæge sig ud på tørvemosfladen. I den nordlige hængesæk, som på nogle kort er benævnt som Landtingsig, ses der stadig et lille område med åbent vand, hvor man endnu kan finde Liden Blærerod *Utricularia minor*. Fra denne åbne vandflade strækker sig et område mod nord, hvor tørvefladen endnu ikke er helt etableret, og hvor man absolut ikke bør bevæge sig ud, hvis man vil undgå våde sokker. Det er i dette område, at Blomstersiv er fundet. Her vokser den sammen med bl.a. Hvid Næbfrø *Rhynchospora alba* og Dynd-Star *Carex limosa*, som også har deres typiske voksesteder på

højmoser og hængesække over tidligere næringsfattige moser. Blomstersiv er formentlig kommet hertil via frøspredning, hvor frøene har klæbet sig til en ande- eller vadefugls fjerdragt og dermed er kommet til Næstrup Skov i forbindelse med, at den pågældende fugl har aflagt besøg i Landtingsig.

Da jeg sammen med Ib Nord Nielsen og Jørgen Nordkvist besøgte den nyfundne forekomst i Næstrup Skov kunne vi konstatere, at bestanden bestod af 3 blomsteraks med veludviklede bælgkapsler, som stod rimelig tæt sammen. Det kunne tyde på, at der kun er tale om én plante, som via sin rodstængel i sphagnumdækket har opsendt 3 blomstertængler. Vi vil følge plantens udvikling i de kommende år og håber, at den vil brede sig yderligere i området, således at vi kan bevare denne sjældne plante i vores område.

Forfatterens adresse:
Stenbjerg Kirke Vej 28
7752 Snedsted

knud.knudsen@knudsen.mail.dk

På Landtingsig vokser Blomstersiv sammen med bl.a. Hvid Næbfrø.

Litteratur:

Hartvig, P. 2015: Atlas Flora Danica. Gyldendal, København.

Biologisk Forening for Nordvestjyllands bestyrelse og arbejdsgrupper:

Formand:

Poul Nystrup Christensen, Herningvej 64,
6950 Ringkøbing. - Tlf. 22157738.
pnystrup@live.dk

Næstformand:

Marianne Riis, Bygholmvej 70,
7742 Vesløs. - Tlf. 40777210
marianne_riis@hotmail.com

Kasserer:

Ib Nord Nielsen, Michel Wester 17 A,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 40579323
ib.nord.nielsen@gmail.com

Sekretær:

Lars Smith, Højrisvej 2,
7900 Nykøbing Mors. - Tlf. 98811533
hojrisvej2@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:

Jan Salmonsens, Mads Posts Vej 5,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975148.
salmonsens@pc.dk

Redaktør af BFN-NYT:

Nanna Gad, Villerupvej 5,
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Leder af BFN's Naturkurser:

Jens Handrup, Tøttrupvej 5,
7752 Snedsted. - Tlf. 30506992
handrup@outlook.dk

BFN-arrangementer:

Jørgen Nordkvist, Markvænget 14C,
7700 Thisted - Tlf. 97924165
nordkvist@mail.dk

Knud-Allan Knudsen, Villerupvej 5
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Else M. Kristensen
- Tlf. 97985324
else.mk@live.dk

Medlemskartotek:

Birgit og Carsten Schultz, Nørbyvej 18, Tved,
7700 Thisted. - Tlf. 40463820.
birgitogcarsten@gmail.com

BFN's Forlag:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

Naturplejenetværket for Nordvestjylland:

Hamish Stewart, Østerstrandvej 4,
Skyum, 7752 Snedsted.
hamish@mail.dk

Leder af »Hummerhuset«, i Klitmøller:

Leo Salmonsens, Vinkelsti 3,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975246.

Leder af »Tved Gl. Skole» i Tved:

Birgit og Carsten Schultz - se adresse ovenfor.

Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe:

Jan Salmonsens - se adresse ovenfor.

Det grønne råd i Thisted Kommune:

Hans Henrik Hust, Legindvej 39, Jestrup,
7752 Snedsted. - Tlf. 97939120.

Grønt råd - Morsø Kommune:

Elsemarie Kragh Nielsen, Vustholmevej 128,
9690 Fjerritslev. - Tlf. 40478475.

Brugerrådet for Naturstyrelsen Thy:

Marianne Riis - se adresse ovenfor.

Nationalpark Thy - Nationalparkrådet:

Poul Nystrup Christensen - se adresse ovenfor

BFN's Fuglestudiekredse:

Elly Hansen, Kystvejen 75, Svankær,
7755 Bedsted. - Tlf. 29467553.

Hans Henrik Larsen, Limfjordsvej 5,
Lyngs, 7790 Thyholm. Tlf. 26608660.

BFN's Naturdata:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

RETURADRESSE:

Biologisk Forening for Nordvestjylland
 Ørhagevej 189, Klitmøller
 7700 Thisted

B**POST****PP**

DANMARK

Foreningens sponsorer i 2018:

Sparekassen Thy • Sønderhå-Hørsted Sparekasse • Nykredit
 Thisted Bryghus • Malte Haaning Plastic • Snedsted Turistbusser • America A/S

SPONSORER VEDR. NATURCENTER TVED GL. SKOLE:

Friluftsrådet • LAG Thy-Mors • DN Grønt Guld • Velux-Fonden • Nordea-Fonden
 Thy-Mors Familielandbrug

Læs i dette nr.:

Leder	197
10 år med Nationalpark Thy	198
Sjælden star på Lodbjerg Klithede	202
Den danske Naturfond støtter græsningsprojekt nær Thisted	204
Par fra Mors fik BFN's Naturpris	206
Pleje af rigkær og kildevæld i Nordvestjylland	207
Er jeg en svane - eller er jeg en gås?	210
Teutonisk Gøgeurt	212
Ringmærkning på "Naturfonden Myrupgaard"	215
Blomstersiv - en ny art i den nordvestjyske natur	219

